

Гэтая нататкі—не аб літаратурнай творчасці Піліпа Пестрака. Пра яе, насычаную дынамікай баргібі, сцвярдзіння чалавека працы і яго права быць адзінм гаспадаром створаных на зямлі багацці, напісаны ўжо шмат. Дый, несумненна, будучь яшчэ напісаны новыя даследаванні і магнаграфіі пра жыццё і творчы сліях гэтага незвычайнага па сваёй мужнасці і адданасці справе чалавека—рэвалюцыянира і пісьменніка. Гэта—справа літаратурна ўдзел.

Мне ж хочацца расказаць пра Піліпа Сямёнаўча як пра чалавека, якім запомнілі яго землякі. Праўда, крыху аздоблю свой расказ уласнымі ўражаннямі ад кароткай, але вельмі памятнай і павучальнай сустрэчы з ім 17 гадоў назад у рэдакцыі раённай газеты «Кастрычнік».

У ГЭТАЙ маленькой, не па гадах жывай жанчыны добры, адкрыты позірк вачэй. Гаворыць яна крыху ўзбуджана, але няспешліва. У першы раз мне давялося паслухаваць яе года паўтара назад. І вось зусім нядайна і зноў наведаў Сакоўцы—адну з вёсак саўгаса «Мілейкі», дзе завітаў да Сцепаніды Пестрак. Завітаў дзеля таго, каб яшчэ раз пачуць яе ажыўлены народнай мовай, сакавіты расказ пра чалавека, які з'яўляўся родным братам мужа Сцепаніды Аляксандраўны. Хіба ж не цікава паслухаваць з яе вуснаў успаміны аб вядомым беларускім пісьменніку, аўтары многіх выдатных вершаў, алавяданняў, нарысаў і аловесцяў, двухтомнага гісторыка-рэвалюцыйнага рамана «Сустрэнемся на барыкадах», а таксама рамана «Серадзібор»—шырокага эпічнага твору аб калгасным будаўніцтве ў заходніх абласцях Беларусі.

«Тая хатка заўсёды стаіць перад вачыміма, хоць яе ўжо даўно няма. Яна была не толькі старая, бо адразу будавалася з старога бірвенні, але і на дзвіа малая»,—так пісаў

Вернасць роднай зямлі

і нібы пасвятлела і пачалела ў ёй ад шырокай, шчырай усмешкі Піліпа Сямёнаўча, ад яго гарачай гаворкі, прасякнутай жартамі і антымізмам. Бышцам і не было за плячым гэтага чалавека пяці доўгіх гадоў зняволення, перапоўненых знявагамі і здзекамі. Даведаўшыся, што яго братаваў сіраты і да гэтага батрачыла ў пана, Піліп Сямёнаўчі сказаў тады брату: «Добра, Саша, што ўзяты такую бедную дзяўчыну».

доў жорсткай барацьбы з ворагам.

— А што тут прасіць каго, калі я магу падсобіць,—перарваў яе Піліп Сямёнаўчі. І нягледзячы на аднекванні Сцепаніды Аляксандраўны, яе спасылкі на тое, што абганаць трэба не нейкіх там 10, а ажно 30 сотак, дый памочніка надзейнага няма, Піліп Сямёнаўчі упарта стаяў на сваім:

Слёзы заблічэлі ў ван-

на сустрэлі сваіх вызваліцеляў—байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі—і вязні Гродзенскай турмы, сирод якіх быў Піліп Пестрак, і яго землякі—сяляне невялікай вёскі Сакоўцы на Косаўшчыне. Пачыналася новае жыццё. Але сапраўды шырокі, авалодаўшы свядомасцю і старога, і малога, размахом набыло гэта жыццё потым—пасля перамогі над нацистко-фашистскімі захопнікамі.

Піліп Сямёнаўчі Пестрак кыў у Мінску, калі ў госці да яго прыехалі маці Аксінія Ігнатавна і братавая Сцепаніда Аляксандраўна. Сталіца Беларусі гдбudoўвалася, залечвала свае раны пасля га-

заспяшалася ў такую рані?—запытаў яе Піліп Сямёнаўчі.

— Да вось іду, каб

прасіць каго бульбу абагнаць.

Аляксандэр ужо тыдзень на балоце, а час аб

ворваць...

з адным супрацоўнікам газеты накіраваўся ў заувалак Паштовы, што ў райцэнтры. Трэба было запрасіць у рэдакцыю Піліпа Сямёнаўчі, які па дарозе з Сакоўцаў у Мінск гасціваў са сваім саратнікам па рэвалюцыйнай барацьбе Міхаілам Крыштапом у доме бацькоў апошняга. Піліп Сямёнаўчі, даведаўшыся, што наш рэдактар Ф. І. Хаванскі ў свой час абараніў сваю дыпломнную работу ва ўніверсітэце як раз па яго творчасці, адразу ж ажыўлена загаварыў, размахваючы рукамі: «Ну як тут не пайсці, як не пайсці... Вядзіце мяне да сябе...» І ён тут жа, накінуўшы на плечы свой светлы пінжал, рушыў да дзвірэй.

У рэдакцыі Піліпа Сямёнаўчі расказаў нам аб сваёй работе над раманам «Серадзібор», за які два гады назад атрымаў Літаратурную прэмію імя Я. Коласа. Падзяліўся сваімі ўражаннямі аб тых зменах, якія адбыліся ў раёне. Тут жа выказаў свае думкі наконт клопатаў раённых журналістаў. Тыя некалькі гадзін, якія працягвалася, гутарка, прыйшлі непрыкметна, нічё неўская мінuta. І ўсё гэта таму, што побач з Піліпам Пестраком было нам настолькі добра і прыемна, што мы не-не дый забывалі нават пра тое, што перад намі вядомы пісьменнік, тані вялікі чалавек. З твару Піліпа Сямёнаўчі так і не выходзіла шчырая ўсмешка, вочы ўвесь час выдували бліск і ціплю. Яго прастаце, здавалася, не было межаў. І мы, літаратурныя супрацоўнікі раённай газеты, як потым

Успіхі беларускай літаратуры — 1983 — 24 лістапада

у сваіх аўтабіяграфічных нататках Піліп Пестрак, маючы на ўвазе месца, дзе яму, як піша сам пісьменнік, «давялося з'явіцца на свет».

I Сцепаніда Аляксандраўна ўспамінае тую маленікую, у падслепаватыя чатыры аkenцы, хаціну, якая стаяла пасярод Сакоўцаў у акружэнні таіх жа ўбогіх сялянскіх пабудоў. Сюды ў палове 30-х гадоў прывёз яе, дзяўчыну з Лазаўцоў, муж Аляксандар — самы малодшы з сям'і Пестракоў.

ГЭТА быў час, калі заходнія беларусы, разбуджаныя расправай над удзельнікамі Косаўскай палітычнай дэмантрацыі (дарэчы, у арганізацыі якой прымай разам з тварышамі ўдзел і Піліп Пестрак) з яшчэ большай раптучасцю сталі патрабаваць волі і ўз'яднання Заходніяй у адзінную Савецкую Беларусь. Піліп Сямёновіч ў гэты перыяд у Сакоўцах ужо не быў: яго арыштавалі ў другі раз і, як сакратара падпольнага раённага камітэта партыі і адначасова сакратара акурговай управы Таварыства беларускай школы ў Косаве, кінулі ў Гродзенскую турму, дзе ён пробыў да верасня 1933 года.

Вось тады і пабачыла ўпершыню сваіго дзевера Сцепаніда Пестрак. У адзін з восеньскіх дзён ён з'явіўся ў іхнай хатцы,

Сам з беднай сям'і, Піліп Пестрак ніколі не ўтольваў сваёй вялікай павагі да людзей простых, звязаўшых сваё жыццё з нялёткай працай на зямлі. А яшчэ быў ён заўсёды, пры ўсялякіх абставінах, гэткім дабраком і весілуно. Нават калі на вачах ў Сцепаніда Аляксандраўны камяндант і некалькі паліцэйскіх закоўвалі ў кайданы руکі Піліпа Сямёновіча, той па-ранешашому заставаўся вясёлым. І толькі на нейкую хвіліну спахмурнеў яго твар, калі ён аказаўся ў пяцічотных развітальных абдымках маці, ціха, але цвёрда сказаў: «Нічога, матуля, усё ўтрасеца і мы зноў будзем разам».

Цяжка сказаць, што меў на ўвазе, кажучы вось так, Піліп Пестрак. Можа спадзяваўся, што ўдасца выкруціца яму з кішцю дэфензівы, абвесці яе. Аднак гэтага не атрымалася: Віленскі суд прыгаварыў яго да шасці гадоў турэмнага зняволення, ды два гады дадаў да гэтага тэрміну апеляцыйны суд. А можа — што хутчэй за ёсць — Піліп Сямёновіч, абнадзеяваючы маці ў хуткай сустрэчы, выказаў гэтак сваю веру ў тое, што нядоўга застаецца чакаць дня свабоды, што гэты дзень ужо близкі і ававязкова прыйдзе?..

І на самай справе ЕНІ на самай справе прыйшоў. Не праз год, не праз два, а толькі ў верасні 1939-га. Радас-

чах маці пісьменніка Аксінні Ігнатаўны. Гэта былі слёзы радасці за сына, які вытрываў усё і, перамогішы ў няроўнай барацьбе, падарыў шчасце многім людзям і сам стаў шчаслівым. У той час П. С. Пестрак працаваў старшим навуковым супрацоўнікам у Інстытуце літаратуры Акадэміі наукаў БССР.

А потым і сам Піліп Сямёновіч, выкраіўшы час, прыехаў да сваіх землякоў.

— Зайшоў і да мяне, — успамінае Сцепаніда Аляксандраўна. — Муж на работе быў. Тут я і ўспіснела рукамі: чым жа заставаць такога драгога госця? У хаце ж адзін камяк ды капуста. Нялёткім той час быў — пасляванны. Пабегла да суседкі, хлеба ўласнай выпечкі ды ўздору крыху пазычыла. Яечню прыгатавала дый паставіла ўсё гэта на стол. А Піліп тут і кажа: «Нашто гэткія клопаты пра мяне. На камяку з капустай я вырас, і ад іх ужо ніколі не адкажуся». І з задавальненнем паёў гэтай стравы.

САКАЎЧАНЕ да сёняшняня дні помніць, як рана-рана, ні свет ні зара, выходзіў на вясенковую вуліцу каржақаваты, сядзінга росту мужчына ў касцюме гарадскога пакрою. Ён уважліва ўглядзеў ў двары і агароды вяскоўцаў, спыняў кожнага, хто ішоў яму

сошку нам добрую падояры...»

Потым, абагнаўшы бульбяное поле, Піліп Сямёновіч ўсё ж признаўся братовай, што нялётка яму прыйшлося.

— Спачатку быццам і нічога, а праз колькі часу і дух захапіла, паветра нехапаць стала. Добра, што пляменінчак згадаўся на адпачынак. Так памалу і прайшліся сонкай на ўсіх 30-ці сотках, — расказаў ён Сцепанідзе Аляксандраўне. А было тады Піліпу Сямёновічу Пестраку без малага шэсцьдзесят.

— Нават у такім узросце не цураўся Піліп ніякай работы, — успамінае Сцепаніда. — Дровы насекчы трэба — за сікеры бярэцца, у агародзе бульбу ці буракі агракае, праполе. А чалавек праходзіць побач — ававязкова спыніць, каб пагаварыць з ім. І не толькі з дарослымі, з дзецьмі таксама часта размовы вёў. А яшчэ гасцінцы раздаваць ім вельмі любіў. Вось такі, чадта ж ужо просты, сціплы і добры быў наш Піліп. Любілі мы яго ўсёй вёскай...

ТАК, і на самай справе на здзілленне простым, а яшчэ сціплым і вясёлым запомніўся Піліп Пестрак і мне. У той далёкі ліпеньскі дзень 1966-га года па заданню рэдактара нашай раённай газеты «Кастрычнік» Ф. І. Хаванслага я яшчэ

прызналіся адзін другому, слухаючы Піліпа Пестрака, часта лавілі сябе на думцы, што сустракаемся з гэтым чалавекам кожны дзень, а не ў першы раз, — такім зямным, і дарагім з'явіўся ён пе-рад намі. А як ён умеў спяваць!..

Не, не проста так я скажаў «земным!» Піліп Пестрак і сапраўды быў такім, да канца сваіх дзён любіў матуло-землю, працу на ёй. Гэтай бязмежнай чалавечай любою прасякнуты кожны твор пісьменніка, ўсё яго жыццё. І ўжо праз паўтара дзесятка гадоў пасля той сустрэчы з ім я зноў пераканаўся ў вялікай сіле зямнога прыцягнення, якой быў надзелены гэты просты і незвычайны чалавек, калі слухаў сціплы расказ жонкі роднага брата пісьменніка Сцепаніды Аляксандраўны Пестрак:

— Няк, прыйшоўшы з агароду, сказаў мне Піліп: «Быў бы я на зямлі, ні на кога не вчыўся, а толькі б на агранома. У зямлі, Сцеша, уся наша сіла», — нагадала слова пісьменніка жанчына.

Так, зямля дала Піліпу Пестраку шырыасць сэрца і светласць розуму, мужнісць і айтывізм. За гэта і любілі яго ўсё беларусы.

М. РЫМАЧ.
член Саюза журналістаў
СССР.
Сакоўцы — Івацэвічы.

19983 - 24 сінтября